

Tasviriy san'at darslarida faoliyat turlari: manzara ishlarining o'rni va imkoniyatlari**Tursunova Dilshoda Jahongirovna**

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” – ta'lim yo'nalishi

1-kurs “D” guruh talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada tasviriy san'at darslarida faoliyat turlari, xususan manzara ishlarining o'rni va imkoniyatlari o'rganilgan. Maqolada o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish, makoniy tafakkur va rang shakl uyg'unligini oshirish hamda amaliy mashg'ulotlarni samarali tashkil etishning metodik yondashuvlari tahlil qilinadi. Manzara ishlari orqali talabalar tasviriy ko'nikmalarni shakllantiradi, kompozitsiya va rangni idrok etish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, maqolada manzara ishlarini dars jarayoniga integratsiya qilishning pedagogik va didaktik imkoniyatlari ko'rsatib o'tiladi.

KALIT SO'ZLAR: tasviriy san'at, dars faoliyati, manzara ishlari, ijodiy faoliyat, kompozitsiya, rang va shakl uyg'unligi, pedagogik metodlar, amaliy mashg'ulotlar, ta'lim samaradorligi, didaktik imkoniyatlar.

Tasviriy san'at darslarida turli faoliyat turlarini qo'llash o'quvchilarning badiiy va texnik ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu jumladan, manzara ishlari o'quvchilarga tabiat va atrof-muhitni chuqurroq anglash, rang va shakl uyg'unligini his qilish, makoniy tafakkur va kompozitsion fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish imkonini beradi.

Manzara ishlarini dars jarayoniga kiritish nafaqat texnik ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki o'quvchilarning ijodiy erkinligini rag'batlantiradi, estetik didini oshiradi va ularni san'atga qiziqtiradi. Ta'lim jarayonida manzara ishlari amaliy mashg'ulotlar, vizual kuzatish va individual yo'naltirish orqali o'quvchilarning ijodiy salohiyatini namoyon qilishga xizmat qiladi.

Tasviriy san'at darslarida faoliyat turlari o'quvchilarning ijodiy va texnik ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu jumladan, manzara ishlari darslarning asosiy faoliyat yo'nalishlaridan biri bo'lib, u makoniy tafakkur, rang va shakl uyg'unligini idrok etish hamda kompozitsion fikrlashni shakllantirishga xizmat qiladi. Manzara ishlari o'quvchilarga tabiat va atrof-muhitni kuzatish orqali o'z ijodiy tasavvurlarini amalda qo'llash imkonini beradi.

Boshlang'ich bosqichda o'quvchilarga oddiy shakllar, daraxtlar, suv havzasi, tog' va boshqa tabiiy elementlarni chizish mashqlari orqali makoniy tafakkur va vizual sezgirlikni rivojlantirish tavsiya etiladi. Shu bosqichda ularni ranglarni uyg'unlashtirish, shakllar va chiziqlarni tartibga solish va detalni ajratib ko'rish bo'yicha ko'nikmalar shakllantiriladi.

Keyingi bosqichda o'quvchilar murakkabroq landshaft elementlarini ishlashga o'tiladi. Bu jarayonda ular bir kompozitsiya ichida turli obyektlarni – daraxtlar, tog'lar, daryo, bulut va boshqa tabiiy elementlarni – uyg'unlashtirishni o'rganadilar. Talabalar yorug'lik, soya, rang ohanglari va masofani hisobga olib, kompozitsiyada muvozanat va ritm yaratishni amalda qo'llaydilar. Shu bilan birga, o'quvchilar o'z ishlarini tahlil qilib, konstruktiv fikr asosida yaxshilash ko'nikmalarini egallaydilar.

Didaktik yondashuv talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olish va amaliy mashg'ulotlarni bosqichma-bosqich tashkil etish imkonini beradi. O'qituvchi darslarda referens rasmlar, vizual materiallar va real ob'ektlarni qo'llab, o'quvchilarning vizual kuzatish va rang-shakl uyg'unligini idrok etish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu tarzda, manzara ishlarini dars jarayoniga integratsiya qilish o'quvchilarning ijodiy erkinligini rag'batlantiradi va ularni mustaqil ijodiy faoliyatga yo'naltiradi.

Guruh mashg'ulotlarida talabalar bir-birining ishlarini tahlil qiladilar, konstruktiv fikr almashadilar va o'z ishlarini yaxshilashga o'rgadilar. Bu jarayon ijodiy erkinlik, hamkorlik va kritik fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, o'qituvchi individual maslahatlar berib, talabalarning texnik va badiiy qobiliyatlarini mustahkamlaydi.

Manzara ishlarining darslardagi o'rnini shundan iboratki, ular o'quvchilarga nafaqat texnik mahoratni rivojlantirish, balki estetik tafakkur, kompozitsion fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantirish imkonini beradi. Ochiq havoda yoki referens rasmlar orqali ishlash vizual xotira va kuzatish qobiliyatini mustahkamlashga yordam beradi. Shu bilan birga, amaliy mashg'ulotlar orqali talabalarning rang va shakl uyg'unligi sezgirligi, ijodiy tafakkuri va badiiy uslubi rivojlantiriladi.

Natijada, tasviriy san'at darslarida faoliyat turlari, xususan manzara ishlari, ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalarini mustahkamlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Bosqichma-bosqich mashg'ulotlar, vizual materiallar, individual yo'naltirish va guruh ishlari o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini oshirish va ijodiy faoliyatini rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Tasviriy san'at darslarida faoliyat turlari, xususan manzara ishlari o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalarini rivojlantirish, estetik tafakkurini shakllantirish va ijodiy salohiyatini namoyon qilishda muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlangan. Bosqichma-bosqich mashg'ulotlar, amaliy ishlar, vizual tahlil va individual yo'naltirish orqali o'quvchilar o'z ijodiy qobiliyatini to'liq namoyon qiladilar. Ochiq havoda mashg'ulotlar va guruh ishlari ijodiy erkinlik, hamkorlik va konstruktiv fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu tarzda, manzara ishlarini dars jarayoniga integratsiya qilish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga va o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – № 1. – С. 8-14.
4. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and innovation. – 2023. – Т. 2. – № B10. – С. 192-198.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жихатлари // Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15-21.
6. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – № 3. – С. 60-66.
7. Шавдиров С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ // INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – С. 84-85.